

Ultra Education AB
Kaserngatan 12
553 05 Jönköping

Genomförd kvalitetsgranskning av gymnasieskolors förmåga att få alla elever att fullfölja sin utbildning

Skolhuvudman: Ultra Education AB
Skola: John Bauergymnasiet i Örebro

Skolinspektionen har genomfört en kvalitetsgranskning av gymnasieskolors förmåga att få alla elever att fullfölja sin utbildning. Granskningen har riktats mot en gymnasieskola hos var och en av 27 huvudmän över hela landet (7 fristående och 20 kommunala), däribland ovanstående.

Granskningen har inriktats på hur skolan och skolhuvudmannen har tagit sitt ansvar och lyckats med sitt nationella uppdrag. Syftet med kvalitetsgranskningen är att den ska leda till förbättringar i verksamheterna så att andelen elever som fullföljer sin utbildning med slutbetyg och grundläggande behörighet till vidare studier ökar.

Granskningen utgår från de mål och krav som riksdagen och regeringen beslutat om och som skolan är skyldig att leva upp till, bland annat i skollagen (SL), läroplanen (Lpf) och gymnasieförordningen (GyF).

I beslutet görs genomgående hänvisningar till författningar som gäller kommunala skolor. Regleringen är inte lika detaljerad för fristående skolor och återfinns särskilt i förordningen om fristående skolor. Vid bedömning av om utbildningen i dessa ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå motsvarar de som gymnasieskolan ska förmedla är det emellertid målen och bestämmelserna för det offentliga skolväsendet som är utgångspunkten. I beskrivningarna av förväntade tillstånd finns det alltså en del författningshänvisningar som inte direkt gäller för fristående skolor. När det gäller läroplanen är det dock så att många fristående skolor i samband med sin ansökan om tillstånd själva har uppgivit att de avser att följa läroplanen.

Varje skola har granskats av två inspektörer, som besökt skolan under två dagar. De har intervjuat elever, föräldrar, lärare, annan personal, rektor och företrädare för huvudmannen. Granskningen har även innefattat vissa lektionsbesök. Andra typer av underlag för Skolinspektionens bedömningar har varit statistik över elevernas kunskapsresultat och studieavbrott samt olika dokument som skolan har upprättat och telefonintervjuer med elever som avbrutit studierna. Till detta kommer en självvärdering, som rektor ombetts att genomföra tillsammans med företrädare för skolans elever och lärare samt annan personal som är berörd av granskningsområdet, exempelvis studie- och yrkesvägledare och företrädare för elevhälsan.

Kvalitetsgranskningen har inriktats mot ett urval av aspekter på det granskade området. Dessa är härledda ur vad som är centralt i det nationella uppdraget och vad som

Beslut

Dnr 2008:350

2 (13)

SKOLINSPEKTIONEN

genom kunskapsbildningen på området (forskning, utvärdering, hittillsvarande inspektionsresultat) framstår som betydelsefulla faktorer eller frekventa svagheter. För varje aspekt tecknas bilden av ett förväntat tillstånd, som utgör kvalitetsgranskningens bedömningsnorm och förändringsmål. Det är format av det nationella utbildningsuppdragets mål och krav samt kunskapsbildningens rön om samband som påvisar funktionsduglighet eller brist på sådan.

Det förväntade tillståndet för varje granskningsaspekt ska ses som ett uttryck för huvudmannens och skolans skyldigheter gentemot eleverna och samhället. Därmed står elevens rättigheter i centrum för kvalitetsgranskningen. Övergripande är elevens rätt till en likvärdig utbildning.

Statistik

Den granskade skolhuvudmannens förmåga att få alla elever att fullfölja sin gymnasieutbildning illustreras med följande statistik, hämtad från Skolverkets databaser.

Tabell 1. Antalet nybörjare på skolan

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Skolan totalt	78	124	149	117	151	146	154
<i>därav</i>							
Utbildningar vid fristående skola	78	124	149	117	151	146	154
EI (EC)	38	63	75	67	51	47	49
Handels- och adm. (HP)	20	9	8	20	50	25	24
Medie (MP)	20	52	66	30	50	47	50
Omvårdnad (OP)	0	0	0	0	0	27	31

Källa: Skolverkets statistik (uppgifterna gäller per den 15 oktober respektive år)

Tabell 2. Resultatmätt för elever som startat sin gymnasieutbildning på skolan

	Nybörjare 2002		Nybörjare 2003		Nybörjare 2004	
	Skolan	Riket	Skolan	Riket	Skolan	Riket
Antal nybörjare	78	109 826	124	112 593	149	118 668
Nybörjarnas genomsnittliga meritvärde från årskurs 9						
Totalt	193	202	199	203	198	204
Exkl. elever med IV som startprogram	193	214	199	215	198	217
Andel (%) av nybörjarna som erhållit slutbetyg inom 4 år						
Totalt	72	75	81	75	83	75
Exkl. elever med IV som startprogram	72	82	81	82	83	82
Andel (%) av nybörjarna som erhållit slutbetyg från startskolan inom 4 år						
Totalt	62	68	76	68	77	68
Exkl. elever med IV som startprogram	62	75	76	75	77	75
Andel (%) av nybörjarna med grundläggande behörighet till universitet och högskola inom 4 år						
Totalt	67	67	74	67	73	67
Exkl. elever med IV som startprogram	67	74	74	74	73	74
Andel (%) av nybörjarna med lägst betyget Godkänt i alla kurser i slutbetyget inom 4 år						
Totalt	45	48	44	48	40	48
Exkl. elever med IV som startprogram	45	53	44	53	40	53
Genomsnittlig betygspoäng för nybörjarna som erhållit slutbetyg inom 4 år						
Totalt	12,9	14,1	12,7	14,1	12,6	14,1
Exkl. elever med IV som startprogram	12,9	14,2	12,7	14,2	12,6	14,2

Källa: Skolverkets statistik

1. Strategi för att alla elever ska fullfölja utbildningen

Gymnasieskolan syftar till att ungdomar skall genomgå en fullständig gymnasieutbildning (Lpf 1.3). Det krävs att skolhuvudmannen och skolan har en strategi för att utforma utbildningen så att detta blir möjligt för alla elever. Målet är att varje elev fullföljer utbildningen på ett nationellt eller specialutformat program (eller på en motsvarande utbildning i en fristående skola) fram till ett slutbetyg. Dessutom eftersträvas att eleven når kunskapsmålen – dvs får lägst betyget Godkänt – i alla ingående kurser eller åtminstone i de 90 procent av kurspoängen som ger grundläggande behörighet till högskolestudier. Utbildning är en komplex verksamhet och en sådan strategi måste avse helheten av skolans insatser. Strategin måste också först och främst vara proaktiv, dvs redan från början utformad så att varje elev kan lyckas med utbildningen (i motsats till reaktiv, som innebär att rätta till i efterhand när problem redan har uppstått).

Beslut

Dnr 2008:350
4 (13)

Hur man avser att nå de nationella målen för utbildningen, som är fastställda av riksdag och regering, ska – för kommunal verksamhet – redovisas i skolans *arbetsplan*, som beslutas av rektor, och i kommunens *skolplan*, som antas av kommunfullmäktige (2 kap 8 § SL, 1 kap 13 § GyF, Lpf 2.6). Arbetsplanen ska utarbetas under medverkan av lärare, övrig berörd personal och representanter för eleverna. Dessa grundläggande dokument bör innehålla information om hur skolan arbetar för att alla elever ska kunna klara av en fullständig utbildning. Vad skolplanen och arbetsplanen säger måste också vara känt av dem som är berörda: rektor, lärare, annan personal, elever och föräldrar. För att vara meningsfull måste strategin också tillämpas i praktiken och vara effektiv för sitt syfte.

Skolans rektor är chef för lärarna och övrig personal och har ansvar för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen, och rektor har ansvar för skolans resultat (Lpf 2.6). Rektor ska verka som pedagogisk ledare för skolan och särskilt arbeta för att utbildningen utvecklas, i syfte att eleverna ska nå målen för utbildningen (Lpf 2.6, 2 kap 2 § SL).

Forskning visar att särskilda insatser behövs för att förebygga studieavbrott hos elever som enligt erfarenhet löper större risk att inte lyckas med sin utbildning. Detta gäller t ex elever med utländsk bakgrund, elever vars föräldrar har kortare utbildning, elever på yrkesförberedande och individuella program samt elever på utbildningar där de tillhör det underrepresenterade könet.

Skolinspektionens bedömning

Huvudmannen för skolan har en uttalad strategi som syftar till att alla vuxna i skolan ska ha ett förhållningssätt till eleverna som innebär att man är tillgänglig och fungerar som ett stöd under utbildningstiden. Fokus ligger på arbetslaget i allmänhet och på mentorn i synnerhet. Ledorden är närvaro, engagemang, kunskap och personlig utveckling och det s.k. entreprenöriella lärandet.

Också av intervjuer med lärare och elever framgår att man betonar lärarens förhållningssätt gentemot eleverna. Redan i rekryteringsprocessen läggs stor vikt vid detta faktum och flera elever vittnar om de goda effekter detta har på relationen mellan lärare och elev. Lärarnas gemensamma ansvar och inte endast mentors för elevernas undervisning och kunskapsutveckling betonas särskilt av eleverna.

Skolinspektionen bedömer att det finns en gemensam strategi som genomsyrar skolan för att på ett tydligt sätt arbeta förebyggande med att få eleverna att uppnå målen för utbildningen utifrån de intentioner som anges i styrdokumentet.

2. Kontroll över vilka resultat som nås och deras orsaker

Skolhuvudmannen, rektor och lärarna har – på var sin nivå – ansvar för att de nationella målen uppfylls och bestämmelserna följs (1 kap 12 § SL). För detta måste de kontinuerligt och systematiskt skaffa sig en bild av vilka resultat eleverna når och hur framgångsrika skolans insatser är. Detta gäller för både skolan som helhet och den enskilda eleven.

Rektor ska se till att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, skolplanen och arbetsplanen (Lpf 2.6, 1 kap 13 § GyF). Kommunen ska kontinu-

erligt följa upp och utvärdera skolplanen (2 kap 8 § SL). Skolans lärare ska utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna, utifrån de nationella målen (Lpf 2.3).

För att ta ansvar för verksamhetens resultat krävs inte bara en beskrivning av vilka resultat som nåtts och en bedömning av hur de förhåller sig till de nationella målen. För att kunna förbättra verksamheten måste också orsakerna bakom resultaten bedömas, framför allt kvaliteten i undervisningen. Detta är en uppgift för rektor, som är ansvarig för skolans resultat och utveckling och ska hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan (2 kap 1 § SL). För ökad måluppfyllelse är det viktigt att rikta fokus mot framför allt orsaker i verksamheten – inte individen som verksamheten i stället ska anpassas efter. Forskning visar att det omvända ofta dominerar.

I en skriftlig kvalitetsredovisning ska skolan – och kommunen – varje år ge en samlad bedömning av i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen har förverkligats och en redogörelse för vilka åtgärder man avser vidta för ökad måluppfyllelse. Den centrala frågan om hur skolan lyckats med utmaningen att alla elever ska fullfölja sin utbildning bör behandlas i kvalitetsredovisningen. Redovisningen ska utarbetas under medverkan av lärare, övrig personal och elever, och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet (Förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet).

Skolinspektionens bedömning

Huvudmannen har uppföljning såväl på koncernnivå som på skolvivå i form av systematiskt kvalitetsarbete. Det finns en stor medvetenhet om statistiken över avhopp och om orsakerna till studieavbrott.

Av intervjuer med huvudmannen och rektor framgår att det finns krav på skolledningen att kontinuerligt följa upp statistiken och återrapportera detta till huvudmannen.

I kvalitetsredovisningen finns redovisning av resultat som är kopplade till elevernas kunskapsutveckling i form av betyg och nationella prov. Antal elever som gjort avbrott, inklusive anledning till studieavbrott, finns också som en del av statistiken. Av kvalitetsredovisningen framgår också att skolan gör ansträngningar att analysera orsakerna till att eleverna gör avbrott med syfte att hitta förebyggande åtgärder.

Skolinspektionen bedömer att skolan har god kontroll över vilka resultat som nås och orsakerna till dessa. Resultatet finns lätt tillgängligt och är väl känt av lärare och elevvårdspersonal.

3. Utbud av passande utbildningar

Alla ungdomar ska – oberoende av kön, geografisk hemvist, sociala och ekonomiska förhållanden – ha lika tillgång till gymnasieutbildning (1 kap 2 § SL). Ungdomar ska så långt möjligt erbjudas plats på den utbildning de själva önskar. Kommunen ska erbjuda ett allsidigt urval av nationella program och antalet platser ska anpassas till elevernas önskemål (5 kap 5 § SL). Eleverna har också rätt att fullfölja utbildningen på det program och den inriktning som de tagits in och påbörjat studierna på, också efter flytt till annan ort (5 kap 16–17 §§ SL). Forskning visar att studieavbrott är vanligare bland elever som inte kommit in på den utbildning de helst vill gå.

Beslut

Dnr 2008:350

6 (13)

SKOLINSPEKTIONEN

Rektor ska ansvara för att utbildningen organiseras så att den så långt möjligt anpassas efter elevernas önskemål och val av kurser och så att återvändsgränder i studiegången undviks (Lpf 2.6).

Om en elev har uppenbara svårigheter att följa undervisningen på sitt studieprogram ska rektor vidta de åtgärder som behövs för att eleven ska kunna fortsätta studierna i gymnasieskolan. Det ska då övervägas om eleven ska gå om en eller flera kurser, byta till ett reducerat program eller ett annat nationellt program eller ett individuellt program (6 kap 14–15 §§ GyF). Skolan måste ha beredskap att flexibelt anpassa utbildningen så att elever som varit borta från undervisningen på grund av sjukdom eller kommer flyttande från annan ort kan ta igen missade moment (Lpf 1.2.14). Forskning visar att elever som kommit efter av sådana skäl löper större risk att avbryta studierna.

För att underlätta för eleverna att nå framgång i utbildningen och göra övergången mellan skolformerna mindre dramatisk bör barn- och ungdomsutbildningen ses som en helhet. Forskning visar ett starkt samband mellan låga studieresultat i grundskolan och ofullständig gymnasieutbildning. Forskning visar också att den så kallade gymnasiechocken, dvs en kraftig förändring av krav och arbetsformer vid övergång från grundskolan, är en förklaring till elevers studieavbrott.

Kommunen är skyldig att erbjuda gymnasieutbildning i form av specialutformade eller individuella program för ungdomar i kommunen – till och med det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år – som inte har tagits in på något nationellt program i gymnasieskolan eller en likvärdig utbildning. Detsamma gäller dem som har tagits emot på en sådan utbildning men som har avbrutit den (5 kap 13 § SL).

Skolinspektionens bedömning

Skolans fyra utbildningsvägar ses som ett komplement till kommunens övriga gymnasieprogram och är väl anpassade till skolans målgrupp. Inom företaget finns flera skolenheter som vidgar möjligheten för eleverna att kunna göra omval och hitta lämpliga utbildningsplatser. Samverkan med grundskolan och andra gymnasieskolor inom kommunen är inte fullt utbyggd men det finns kontakt med t.ex. studie- och yrkesvägledare i samband med avbrott och omval. Skolan har för närvarande inga elever som studerar på ett individuellt program.

4. Goda vuxenkontakter och studie- och yrkesvägledning

Det är viktigt att eleverna har tillgång till goda vuxenkontakter på skolan med lärare och annan personal som engagerar sig i elevens utbildning, har höga förväntningar, har tilltro till elevens förmåga, är lyhörd för elevens behov, ser helheten i elevens situation och tar ansvar för att åtgärder vid behov vidtas. Forskning visar att studieavbrott är vanligare bland elever som saknar detta.

Skolans insatser för att främja elevens möjligheter att fullfölja utbildningen bör vara förebyggande och komma till stånd tidigt. Forskning visar att bristande förebyggande insatser och problem som åtgärdas för sent eller skjuts på framtiden är orsaker till studieavbrott.

Lärarna ska fortlöpande ge varje elev information om elevens utvecklingsbehov och framgångar i studierna och dessutom samverka med hemmen och informera om elever-

nas skolsituation och kunskapsutveckling (Lpf 2.5). Minst en gång per termin ska eleven ges en samlad information om sin kunskapssituation i form av utvecklingssamtal med den individuella studieplanen som grund (7 kap 19 § GyF).

Lärare bör ges tillfälle att skaffa särskild social och kulturell kunskap för att förstå och bemöta eleverna. Forskning visar att sådan kompetens är betydelsefull och att den inte alltid finns i den utsträckning som krävs.

Skolans lärare, liksom annan personal, ska samverka med varandra i arbetet med att nå utbildningsmålen och därmed förebygga studieavbrott (Lpf 2.1). Skolan bör arbeta med att påverka de värderingar som finns på skolan för att de inte ska motverka möjligheterna för elever att fullfölja utbildningen. Forskning visar att orsaker till studieavbrott finns i så kallad marginalisering av elever. Exempel är att individuella och vissa nationella program värderas lägre än andra och att elever i behov av särskilt stöd betraktas som avvikande. Forskning visar också att elever som inte inser värdet av utbildning utan anser arbete som mer givande i högre grad avbryter studierna. Eftersom elevens situation även påverkas av faktorer utanför utbildningen måste skolan vid behov samverka också externt, exempelvis med socialtjänsten kring elever med social problematik.

Rector har ansvar för att studie- och yrkesorientering organiseras så att eleverna får vägledning för att göra hållbara val inom skolan och av fortsatt utbildning och yrke. Skolan ska motverka sådana begränsningar i valen som grundar sig på kön och på social eller kulturell bakgrund. Eleverna ska få en väl utformad introduktion till gymnasiestudierna och i varje ämne eller kurs och få stöd att formulera mål för sina studier. Varje elev ska i dialog med skolan göra upp en individuell studieplan och revidera den vid olika tillfällen under utbildningen. Skolan ska arbeta för att varje elev utvecklar sin självkännet och sin förmåga till individuell studieplanering samt att varje elev medvetet kan ta ställning till fortsatt studie- och yrkesinriktning på grundval av samlade erfarenheter, kunskaper och aktuell information. Studie- och yrkesvägledare ska ha utbildning för sin verksamhet (Lpf 2.4 och 2.6, 2 kap 6 § SL).

Studie- och yrkesorienteringen ska bedrivas så att avbrott motverkas och så att inte andra vuxna i skolan avhänder sig sitt ansvar för att eleven får möjlighet att fullfölja sin utbildning. Forskning visar att studie- och yrkesvägledare ibland främjar avbrott framför andra lösningar på elevens problem samt att hälften av de elever som avbröt studierna ångrar att de gjorde det. Forskning visar också att vissa lärare avhänder sig ansvaret för att hantera en elevs studieproblem genom att överlämna det till studie- och yrkesvägledaren samt att många elever inte haft någon kontakt med lärare om sina studieproblem innan de avbröt.

Skolinspektionens bedömning

Arbetslaget är den plattform som anges skall fungera som stöd för eleverna. Lärarnas förhållningssätt att finnas till hands för eleverna betonas och av elevintervjuer bekräftas bilden av att detta också genomsyrar verksamheten. Arbetet präglas av mycket samverkan mellan lärarna i arbetslaget. Det finns en organisation med mentor som är huvudansvarig för att eleverna får det stöd de behöver.

Två lärare delar på ansvaret för att erbjuda studie- och yrkesvägledning. Ingen av dessa har formell utbildning för detta men har fått viss kompetensutveckling för att kunna genomföra sitt uppdrag.

Beslut

Dnr 2008:350

8 (13)

SKOLINSPEKTIONEN

Elevvårdsteamet arbetar på flera sätt för att förebygga avbrott genom att möta och föra samtal med grupper och klasser där det p.g.a. ökad frånvaro och andra uttryck som vittnar om att det finns behov av insatser. Elevvårdspersonalen diskuterar också med lärare hur undervisningssätt och andra faktorer påverkar elevernas benägenhet att avbryta sina studier. Elevvårdspersonalen menar att de har ett tydligt mandat från skolledningens sida att arbeta på detta sätt.

Skolan genomför olika insatser för att förebygga och hantera situationer som kan leda och i vissa fall leder till avbrott och lever på detta sätt upp till de intentioner som anges i styrdokumentet. Skolan bör dock förbättra den formella kompetensen när det gäller studie- och yrkesvägledare.

5. En god studiemiljö

Utbildningen bör vara utformad så att studiemiljön – elevernas arbetsmiljö – är trygg och ger lust att lära. Forskning visar att en negativ social skolsituation med bristande motivation, stress, mobbning och vantrivsel leder till skoltrötthet, som är en vanlig förklaring till studieavbrott.

Var och en som verkar inom skolan ska främja aktning för varje människas egenvärde och jämställdhet mellan könen (1 kap 2 § SL). Lärarna ska visa respekt för den enskilda eleven och i det vardagliga arbetet ha ett demokratiskt förhållningssätt (Lpf 2.2). Läraren ska stärka varje elevs självförtroende samt vilja och förmåga att lära. Läraren ska organisera arbetet så att eleven upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt (Lpf 2.1).

Ingen ska i skolan utsättas för någon form av kränkande behandling (Lpf 1.2). Var och en som verkar inom skolan ska aktivt motverka alla former av kränkande behandling, såsom mobbning och rasistiska beteenden (1 kap 2 § SL).

Eleverna ska ha inflytande över hur deras utbildning utformas, och lärarna ska utgå från att eleverna kan och vill ta personligt ansvar för sitt arbete i skolan (5 kap 2 § SL, Lpf 2.3). Forskning visar att elever som är delaktiga stärker motivationen, ansvarstagandet för studierna, självförtroendet och förmågan att lära. Lärarna ska planera undervisningen tillsammans med eleverna (Lpf 2.3). Skolans lärare ska se till att alla elever, oavsett kön och social och kulturell bakgrund, får ett verkligt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen samt uppmuntrar sådana elever som har svårt att framföra sina synpunkter att göra det (Lpf 2.3). Rektor ska verka för att skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas (Lpf 2.6).

Elevernas skolarbete ska vara förlagt till måndag–fredag och så jämnt fördelat över dessa dagar som möjligt (3 kap 5 § GyF).

Skolinspektionens bedömning

Skolan har förutom en likabehandlingsplanen en handlingsplan som syftar till att skapa goda studievänor. Samtliga delar i värdegrundsarbetet finns som en del av det övergripande arbetsmiljöarbetet. I början av utbildningen görs flera insatser för att skapa goda

relationer mellan eleverna. De flesta grupper har någon form av läger eller liknande den första tiden av årskurs 1. Lärare och skolledning har i allmänhet god kontroll på stämningen i skolan och av elevintervjuer framgår att det mestadels präglas av en positiv atmosfär. De flesta avbrott menar man kan härledas till faktorer som lång resväg, sent påbörjad utbildning och till nackdelar som uppstår när man bor ensam i veckorna p.g.a. att det är långt till hemorten.

Det finns ett formellt inflytande i form av klass- och elevråd, även om det sistnämnda ännu inte har fått någon stor betydelse för skolan som helhet. Inflytandet i klassrummet och på undervisningens innehåll är enligt elevintervjuer allmänt förekommande även om det i viss mån präglar såväl den lärare som undervisar som det ämne eller kurs det handlar om. Det allmänna intrycket är dock att eleverna inbjuds för att delta och påverka undervisningens innehåll och planering.

6. Anpassning till individen inom ordinarie undervisning

Skolan ska låta varje enskild elev finna sin unika egenart (Lpf 1.1). Alla elever ska få stimulans att växa med uppgifterna och möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar (Lpf 1.2.13). Lärarna ska utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt organisera arbetet så att eleven utvecklas enligt sina egna förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga (Lpf 2.1).

Rektor skall verka för att undervisningens uppläggning, innehåll och arbetsformer anpassas efter elevernas skiftande behov och förutsättningar (Lpf 2.6). Forskning visar att individanpassningen av undervisningen är mindre i gymnasieskolan än i grundskolan. Att undervisningen anpassas till individen är inte detsamma som individuellt – enskilt – arbete. Forskning visar att strävan efter individuell anpassning ibland leder till enskilt arbete, som inte behöver vara en ändamålsenlig arbetsform för att nå mål i läroplan och kursplaner.

Mängden tid för elevernas lärande i olika kurser bör anpassas till deras individuella förutsättningar, behov och mål, i stället för en schablonmässig fördelning av undervisningstiden utifrån kursernas gymnasiepoäng och i lika mängd för alla elever. Det bör också finnas en verklig möjlighet för eleverna att genomföra utbildningen i olika takt (5 kap 4c–4d §§). Skolan ska sträva efter flexibla lösningar för organisation och arbetsformer, och tidsutläggningen för elevernas lärande bör vara möjlig att förändra efter hand som elevernas behov och studieresultat utvecklas (Lpf 1.2.14).

Läroplanens kvalitetskrav syftar bland annat till att undervisningen ska utformas så att eleverna upplever den som meningsfull och attraktiv. Forskning visar att elevers ibland negativa erfarenheter av undervisningen ökar risken för att de avbryter studierna. Det kan t.ex. handla om för teoretiskt inriktad undervisning och för hög studietakt som bidrar till studietrötthet. Undervisningen ska präglas av variation och lärarna ska låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer (Lpf 2.1 och 2.3). Skolan ska låta kunskap komma till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra. Undervisningen får inte ensidigt betona den ena eller den andra kunskapsformen (Lpf 1.2).

Beslut

Dnr 2008:350
10 (13)

Eleverna ska ges möjlighet att få överblick och sammanhang över kursgränserna samt att reflektera över sina erfarenheter och tillämpa sina kunskaper (Lpf 1.2.11). Skolan ska ta till vara de kunskaper och erfarenheter som eleverna har från annat håll än skolan. (Lpf 1.2.12). Lärarna ska i undervisningen utnyttja kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång (Lpf 2.1). Undervisningen i kärnämnen bör anpassas till programmets karaktär, så kallad infärgning. Forskning visar att betyget Icke godkänt är särskilt vanligt i kärnämnen på yrkesförberedande program och att de låga resultaten bland annat beror på arbetssätt och undervisningens inriktning. Eleverna ska i skolan få utveckla sin förmåga att ta initiativ och ansvar och att arbeta och lösa problem både självständigt och tillsammans med andra. (Lpf 1.2.3). Den värld eleven möter i skolan och det arbete eleven deltar i är utformat så att det förbereder för livet efter skolan (Lpf 1.2). Eleverna tränas i att tänka kritiskt, granska fakta och förhållanden och inse konsekvenserna av olika alternativ samt i att närma sig ett allt mer vetenskapligt sätt att tänka och arbeta (Lpf 1.2.2).

Skolinspektionens bedömning

I självvärderingen och i intervjuer hänvisar lärare och skolläda till den pedagogik som ska präglade all undervisning. Utgångspunkten är att betona elevernas möjligheter att påverka undervisningens innehåll. Av detta följer att tema och ämnesövergripande är ofta förekommande inslag i undervisningen. Av elevintervjuer framkommer att de relativt små undervisningsgrupperna ger möjligheter till dialog med läraren för att hitta vägar till anpassning och stöd inom klassens ram.

En anpassning av antal kurspoäng i de olika kärnämneskurserna görs efter en viss analys av behov och tidigare erfarenheter. Som ett resultat av detta utökas timantalet bl.a. vissa kurser i matematik.

Sammanfattningsvis konstateras att skolan på flera sätt utnyttjar sina förutsättningar att anpassa undervisningen efter elevernas behov och att detta verkar i förebyggande syfte för att motverka avbrott. Skolinspektionen vill dock påpeka vikten av att fördjupa analysen av dessa insatser i syfte att förbättra måluppfyllelsen av elevernas kunskaper.

7. Särskilt stöd efter varje elevs behov

Elever med svårigheter ska ges särskilt stöd av skolans lärare (Lpf 2.1). Rektor ska agera för att undervisningen utformas så att elever som behöver särskilt stöd och hjälp får det (Lpf 2.6). En elev ska ges stödundervisning om det kan befaras att han eller hon inte kommer att nå kunskapsmålen i kursplanerna, har uppdrag som elevföreträdare och behöver ta igen förlorad undervisningstid till följd av uppdraget eller av andra skäl behöver särskilt stöd (8 kap 1 § GyF). En elev som behöver det ska få studiehjälp på sitt modersmål (8 kap 5–6 §§ GyF).

Rektor ska se till att ett åtgärdsprogram utarbetas för varje elev för vilken det framkommit behov av särskilt stöd (8 kap 1a § GyF). I åtgärdsprogrammet ska det framgå hur skolan avser arbeta för att tillgodose elevens behov och hur åtgärder kommer att följas upp och utvärderas. Stödbehov – och risk för att eleven inte kommer att fullfölja sin utbildning

– bör upptäckas så tidigt som möjligt och skolan måste ha rutiner för att identifiera elever i behov av särskilt stöd.

Hög frånvaro är ofta ett tecken på svårigheter i studierna, och skolan måste systematiskt följa upp elevernas frånvaro och utreda orsakerna till den. Om en elev utan giltig anledning uteblir från skolarbetet ska rektor, om eleven är under 18 år, se till att en kontakt upprättas mellan skolan och elevens vårdnadshavare (6 kap 20a § GyF). Forskning visar att studieavbrott ofta föregås av hög frånvaro.

Särskilt stöd ska ges i alla kurser där eleven riskerar att inte nå målen. Stödet ska vara inriktat mot elevens behov och problem, ha tillräcklig omfattning för att nå målen och sättas in i god tid. Forskning visar att stödet är mer bristfälligt i gymnasieskolan än i grundskolan. Forskning visar också att elever som avbrutit sin utbildning efterfrågar särskilt stöd som bättre hade svarat mot just deras behov och svårigheter samt att stödet till dem kommit för sent, haft för liten omfattning eller till och med saknats, framför allt i karaktärsämnen och i kärnämnen utöver matematik, engelska och svenska; endast 15 procent av dem som avbrutit studierna hade tagit del av särskilt stöd. Stödinsatserna måste vara ändamålsenliga och nå effekt. Det är nödvändigt att kontinuerligt utvärdera de insatser som görs, utifrån målen som de är inriktade på och de resultat som nås.

I första hand ska särskilt stöd ges inom eller i nära anslutning till den ordinarie undervisningen och inom ramen för ett nationellt eller specialutformat program, om eleven tagits in på ett sådant. Stödet ska så långt möjligt vara proaktivt och inte primärt ordnat som korrigering efter att undervisningen i en kurs slutat och eleven fått betyget Icke godkänt. Särskilt stöd ska inte utformas så att kursens innehåll reduceras eller svårighetsgraden sänks. Forskning visar att detta i bland förekommer till och med för en hel klass, framför allt i kärnämnen på yrkesförberedande program. Reducerat program eller övergång till ett individuellt program får inte vara en ersättning för särskilt stöd. Forskning visar att de individuella programmen i bland används på det sättet.

Skolinspektionens bedömning

Skolan har en organisation av elevvårdsarbetet som utgår från att varje lärare tar ansvar för att alla elever ska få sitt stödbehov tillgodosett. Det finns rutiner och återkommande konferenser för att identifiera elever som är i behov av särskilt stöd. Skolans elevvårdspersonal i form av s.k. elevhälsoteam arbetar både konsultativt gentemot lärare och operativt med elever. Skolan har kompetens i form av kurator, skolsköterska och specialpedagog.

Förebyggande arbete med utgångspunkt från olika signaler till elever och vårdnadshavare när t.ex. frånvaron riskerar att påverka studierna negativt beskrivs i intervjuer med elevvårdspersonalen. Skolan har struktur för elevvårdsarbetet för att utreda och besluta om åtgärder t.ex. åtgärdsprogram. Skolan har en tolkning av åtgärdsprogram som innebär att man utfärdar dessa när problemen kan hänföras till flera kurser eller till mer omfattande insatser. Istället görs en s.k. studieplanering när eleven riskerar att inte nå målen i en kurs. Skolinspektionen bedömer att detta dokument kan motsvara innehållet i ett åtgärdsprogram med viss komplettering om ansvarsfördelningen av uppföljningen men motsvarar i dagsläget inte bestämmelserna. Dokumentet bör också benämnas åtgärdsprogram. I övrigt fungerar arbetet med att erbjuda eleverna stöd som en viktig ingrediens för att motverka studieavbrott.

Samlad bedömning av förmågan att få alla elever att fullfölja utbildningen

Av den officiella statistiken framgår att eleverna som väljer skolan har ett lägre meritvärde från grundskolan när de startar utbildningen under tidsperioden 2002-2004. Trots detta är det en större andel som erhåller slutbetyg inom 4 år i jämförelse med riket i övrigt. Även andelen som når behörighet till högskola inom 4 år är högre i jämförelse med riket. Det är dock viktigt att notera att det trots detta är nästan en fjärdel som inte når detta mål eftersom värdet för riket är lågt.

Skolan lyckas dock inte lika väl utifrån variabeln som visar andelen med lägst betyget Godkänt i alla kurser där skolan har ett sämre resultat än riket i övrigt. D.v.s. endast fyrtio procent når detta mål vilket är mycket lågt även om värdet för riket är strax över femtio procent. Den genomsnittliga betygspoängen är lägre för den grupp som startade 2004 än riket i övrigt.

Skolan bör analysera det faktum att tabellen visar en sjunkande tendens under tidsperioden med avseende på andelen elever som nått minst betyget Godkänt i alla kurser och genomsnittlig betygspoängen. Detta trots att meritvärdet från grundskolan alla tre åren har varit något ökande eller relativt konstant.

Kvalitetsgranskningen visar att skolan inte fullt ut lyckas med uppdraget att erbjuda en utbildning som avslutas inom den tidsperiod som anges i styrdokumentet då ett antal elever avbryter sina studier och inte går över till en annan utbildning.

Skolan har dock en strategi som präglar undervisningen och lärarnas förhållningssätt. Tillsammans med elevvårdspersonal arbetar lärarna i arbetslagen på olika sätt för att förebygga att eleverna avbryter sina studier. Skolan försöker på olika sätt att anpassa undervisningen och erbjuda ett inflytande vilket också framstår som viktiga ingredienser för att främja uppdraget. Skolan bör dock analysera orsaker till att måluppfyllelsen utifrån flera perspektiv ligger under värdet för riket som beskrivs ovan. Skolan gör således många ansträngningar för att fullgöra sitt uppdrag om att erbjuda en fullständig utbildning men behöver vidta ytterligare insatser för att också skapa möjligheter till en högre måluppfyllelse och för att en högre andel fullgör sin utbildning.

Huvudmannens redovisning

Skolhuvudmannen ska senast den 7 oktober 2009 till Skolinspektionen inkomma med en redogörelse dels för vilka initiativ som tagits för att förbättra kvaliteten i de avseenden som uppmärksammas genom kvalitetsgranskningen, dels för hur insatserna avses leda fram till uttryckliga kvalitetsförbättringar.

Huvudmannen ska vidare snarast åtgärda följande brister i verksamheten, som innebär att författningarnas krav inte uppfylls, och samtidigt med den ovan nämnda redogörelsen redovisa hur bristerna avhjälpes:

- Åtgärdsprogrammets innehåll motsvarar inte förordningens krav.

Huvudmannens redogörelse sänds per e-post till den inspektör som undertecknat beslutet nedan till höger, under adress foramn.efternamn@skolinspektionen.se

Vid ett senare tillfälle avser Skolinspektionen att följa upp effekterna av de insatser som huvudmannen och skolan vidtagit med anledning av den genomförda kvalitetsgranskningen samt hur huvudmannen och skolan säkerställt uppnådda resultat.

På Skolinspektionens vägnar

Anna Westerholm
Avdelningschef

Anders Kennberg
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har också undervisningsråden Leif Magnusson, Josefin Brüde Sundin och Per Andersson deltagit.